

Geïnformeerde toestemming - Beslissingsbekwaamheid

PROCEDURE

Eigenaar: Loïc Moureau

Versie 5/10/2021

GEÏNFORMEERDE TOESTEMMING

Iedere patiënt heeft als **recht** dat hij/zij **in alle vrijheid moet kunnen beslissen** of hij/zij **al dan niet toestemt in een behandeling of tussenkomst** en dat daarvoor ook de nodige **informatie** wordt verkregen. Dat noemen we de **vrije en geïnformeerde** toestemming.

Concreet houdt het in dat alle leden van het multidisciplinair team, de patient vooraf duidelijk informeren over diens gezondheidstoestand, het doel van een behandeling, de duur, de frequentie, mogelijke alternatieven, etc. (cfr. Wet 'rechten van de patiënt' art. 8). Deze informatie mag ook schriftelijk gegeven worden. De patiënt moet daarbij wel in staat zijn en de mogelijkheid hebben om verduidelijking te vragen.

Iedere hulpverlener is verantwoordelijk voor het geven van de specifieke informatie met betrekking tot zijn/haar onderdeel van de behandeling. De toestemming gebeurt **mondeling** of blijkt uit **gedragingen**. De patiënt kan ook voorwaarden verbinden aan de toestemming, bijvoorbeeld dat men wil stoppen met een behandeling als deze geen resultaat oplevert.

In geval van een **spoedgeval** of indien het onmogelijk is om de wil van een patiënt te achterhalen, bijvoorbeeld als die bewusteloos is of als de wettelijke vertegenwoordiger niet bereikt kan worden, voert de beroepsbeoefenaar alle noodzakelijke tussenkomsten uit en vermeldt dat in het patiëntendossier.

Afspraken binnen ons ziekenhuis omtrent informed consent

- Iedere patiënt krijgt bij opname een onthaalbrochure en een afdelingsbrochure.
- Er wordt nagegaan of de patient de afdelingsbrochure en onthaalbrochure gelezen heeft en of hij nog bijkomende vragen heeft. Indien de patiënt geen verdere vragen heeft of te kennen geeft dat dit nu voor hem van geen belang is, dan mag men dit beschouwen als het geven van toestemming.
- Bij een mutatie naar een andere afdeling krijgen patiënten een nieuwe afdelingsbrochure over de nieuwe afdeling.
- De arts evalueert of patiënten beslissingsbekwaam zijn en geïnformeerd toestemming kunnen geven (zie verder: afspraken beslissingsbekwaamheid).
- Er dient nadrukkelijk genoteerd te worden in het patiëntendossier dat er informatie gegeven werd:
  - Bij opstart en belangrijke wijzigingen in de medicatieregeling
  - Bij opstart van specifieke psychotherapeutische behandeling van meerdere sessies,
  - Bij opstart van een andere, individuele, specifieke behandeling vb. kinesithérapie, ...
  - Bij psychodiagnostisch onderzoek
- Pas wanneer patiënten voorwaarden binden aan hun toestemming of geen toestemming geven, wordt dit genoteerd in het patiëntendossier,.

Schriftelijk bewijs van informed consent

In een aantal gevallen zal de patient gevraagd worden een geïnformeerde toestemming te **handtekenen**. Een schriftelijk bewijs van informed consent is wel vereist bij de volgende behandelingen:

- Electro convulsie Therapie (ECT)
- Sondevoeding

BESLISSINGSBEKWAAMHEID

Beslissingsbekwaamheid speelt een centrale en doorslaggevende rol bij de zorg die we aanbieden in ons ziekenhuis. Het is belangrijk om als hulpverlener een evaluatie te maken van wie beslissingsbekwaam is en wie niet. Wanneer cliënten niet in staat zijn informed consent te geven, wordt de toestemming verkregen van **een (wettelijke) vertegenwoordiger**.

Beslissingsbekwaamheid is het vermogen om vrije en overwogen beslissingen te nemen. Het is een **positief** begrip, m.a.w. we veronderstellen dat mensen beslissingsbekwaam zijn tenzij het tegendeel vastgesteld wordt. Bovendien is beslissingsbekwaamheid **specifiek**: ze geldt voor bepaalde handelingen en levensdomeinen, dus voor een specifieke beslissing. Beslissingsbekwaamheid is **variabel**: ze is niet constant maar veranderlijk in de tijd en per situatie. Tot slot is beslissingsbekwaamheid **gradueel**: het is geen zwart-witconcept waarbij iemand volledig beslissingsbekwaam of –onbekwaam is.

Afspraken binnen ons ziekenhuis omtrent beslissingsbekwaamheid

- Iedere patiënt wordt in staat geacht beslissingsbekwaam te zijn en informed consent te kunnen geven tenzij de behandelende arts het tegendeel vaststelt.
- De arts toetst zijn vaststelling dat iemand niet beslissingsbekwaam is, af in het multidisciplinair overleg (IDV). Naastbetrokken van de patiënt worden zoveel mogelijk geconsulteerd.
- Bij de vaststelling dat een patiënt niet beslissingsbekwaam is en geen informed consent kan geven, moet dit genoteerd en gemotiveerd worden in diens elektronisch patiëntendossier.
- De behandelend arts baseert zijn besluit op de volgende criteria:
  - Beschikt de patiënt over het vermogen om de informatie te begrijpen?
  - Kan de patiënt de informatie toepassen op de eigen situatie en inzicht verwerven in de eigen situatie?
  - Heeft de patiënt het vermogen om de keuzemogelijkheden te overwegen?
  - Beschikt de patiënt over het vermogen om de effecten voor zichzelf en voor anderen in te schatten?
  - Is de patiënt voldoende vrij van dwingende invloeden van binnenuit en buitenaf?
- Indien de behandelend arts besluit dat een patiënt beslissingsonbekwaam is, wordt in het multidisciplinaire overleg een termijn afgesproken waarna een herevaluatie zal gebeuren. Dit wordt gedocumenteerd in het dossier.

Het is belangrijk om een oordeel te vormen rekening houdend met de **cognities, emoties en waarden** van alle betrokkenen. Bij het afwegen van de beslissingsbekwaamheid van de patiënt gaat het niet zozeer over het al dan niet krijgen van diens informed consent maar om zijn of haar besluitvormingsproces of motivering die daaraan voorafgaat. We houden daarbij ook rekening met

de patiënt zijn eigen waarden en doelen en het vermogen om de keuze op een invoelbare en begrijpelijke wijze te motiveren.

Behandeling bij minderjarigen

Minderjarigen worden in de **Belgische wet patiëntenrechten**, net als meerderjarigen, in aanzet geacht 'een redelijke waardering van hun belangen' te kunnen maken. Dit houdt in dat jongeren **beslissingsbekwaam** zijn wat betreft keuzes gerelateerd aan gezondheidszorg, tenzij de arts in overleg met het multidisciplinair team dit anders inschat. **Zo oefent de minderjarige zijn patiëntenrechten** zoals het recht om te beslissen over zijn gezondheidszorg, en het recht op toegang tot zijn dossier, **zelfstandig uit**. Dit brengt onvermijdelijk met zich mee dat het ouderlijk gezag van ouders in dit geval (een stuk) beperkt wordt. **Ouders of voogden worden wel zo veel als mogelijk of wenselijk betrokken** bij belangrijke beslissingen. Uiteraard spelen de **specifieke context** en de **leeftijd** van de minderjarige patiënt een rol in de inschatting van de beslissingsbekwaamheid van de minderjarige.

Indien geoordeeld wordt dat jongere niet beslissingbekwaam is, moet dit worden genoteerd in het patiëntendossier.

Opmerking: Volgens de Belgische wet zijn minderjarigen beslissingsbekwaam, maar tegelijk ook **handelingsonbekwaam**. Dit betekent dat minderjarigen eigenlijk geen handelingen mogen stellen die rechtsgevolgen met zich meebrengen.